

صنعت گردشگری:

باید چشم‌ها را باز کرد، باید واقعیت‌ها را دید.

نوشته دکتر پرویز ورجاوند

به سفر کنند؟

رویگرد به دوران سازندگی اقتصادی، تا کنون بر صنعت توریسم به عنوان یک صنعت عمده تکیه داشته است، چنانکه از سال ۱۹۸۰ تا ۱۹۹۵ با حرکتی چشم‌گیر در این صنعت در آن سرزمین برخورد داریم. به نحوی که شمار جهانگردان بازدیدکننده از چین که در سال ۱۹۸۰ برابر ۵/۷۰۲/۵۰۰ نفر بود، در سال ۱۹۹۵ به ۸/۷۳۳/۵۰۰ نفر با درآمدی برابر ۴۶/۳۸۶/۵۰۰ میلیارد دلار افزایش یافت. چین در همین سال موفق شد برای اجرای ۱۷۱ طرح هتل‌سازی با سرمایه‌گذاری خارجی، قرار دادهائی به مبلغ ۹۵۳/۷۷۰/۰۰۰ دلار ببندد.^(۱)

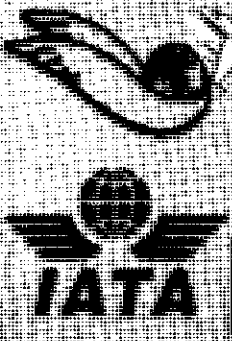
عده جهانگردان بازدیدکننده از یونان در سال ۱۹۹۴ برابر ۱۱/۲۳۱/۰۰۰ نفر گزارش شده و آنچه که در همین سال به عنوان جهانگرد وارد به ایران آورده شده، فقط و فقط ۳۶۰/۶۵۸ نفر بوده است.^(۲) (بخش قابل توجهی از این رقم را کسانی تشکیل می‌دهند که به مفهوم واقع کلمه جهانگرد نبوده‌اند و درآمدی نصیب کشور نکرده‌اند). منظور از ذکر چند رقم بالا بدان جهت بود تا اهمیت اقتصادی این صنعت را یاد آورده شده باشیم و نشان بدهیم که در یک برنامه‌ریزی هوشمندانه و واقع‌بینانه چگونه باید جایگاهی عمده برای این

باری، وقتی صحبت از برگزاری همایش می‌کنم، قصدم آنست تا نشست محدود ولی پر بار از صاحب نظران تشکیل شود و با شناخت، و در عین حال جرأت درباره اهمیت موضوع به گفت و شنود بپردازند و راه‌کارهای لازم را برگزینند و مسئولان اجرایی بر آنها گردن نهند. نه آنکه برای سفر چند روزه به اصفهان یا شیراز یا کیش جماعتی چمدانها را ببندند و برای خالی نبودن عریضه نوشته‌ای را تنظیم و برای سمینار روندگان حرفه‌ای بخوانند و دین خود را به دعوت‌کنندگان بپردازند.

صنعت توریسم پناهر آخرین برآوردهای سازمان جهانی جهانگردی به مرز ۱۰٪ از سهم تولید ناخالص جهان رسیده است. در سال ۱۹۹۵ به گزارش همین سازمان بیش از ۵۶۱ میلیون نفر در دنیا به جهانگردی پرداخته‌اند و درآمد ارزی آن برابر ۳۸۱ میلیارد دلار بوده است. عده جهانگردان اسپانیا از مرز ۶۰ میلیون می‌گذرد و فرانسه در سال ۱۹۹۴ معادل ۲۵ میلیارد دلار از صنعت جهانگردی درآمد داشته است.

کشور پهناور چین بعد از پشت سر گذاردن دوران فقر اقتصادی و شرایط بد دوران مائو و

سخن درباره صنعت بسیار مهم جهانگردی و رشد شتابناک آن در جهان و بر شمردن نارسانائی‌های وحشتناک این صنعت در ایران امروز، مطلبی نیست که در یک نوشته چند صفحه‌ای بتوان بدان پرداخت، بلکه نیاز به بحث‌های کارشناسانه‌ای دارد که باید در یک همایش واقعی، و نه تشریفاتی، بدان پرداخت. در سالهای اخیر گاه به گاه از برگزاری سمینارهای مربوط به جهانگردی و ایرانگردی خبرهایی در برخی روزنامه‌ها انتشار یافته است که بخش عمده آنها را سخنان افرادی تشکیل می‌دهد که کمترین آشنائی با ابعاد این صنعت مهم و ویژگی‌های بنیادین آن ندارند. در بیشتر این گفته‌ها به جای آنکه با واقعیت‌های این صنعت و رشد روز افزون آن و چگونگی سامان‌دهی این پدیده در ایران برخوردی آگاهانه بشود، سخنرانان کوشیده‌اند تا به اهمیت امر سفر و توجه منابع دینی به پدیده سفر بپردازند. گوئی آنکه همه مردم جهان درها را بروی خود بسته‌اند و در خانه‌ها زانوی غم در بغل گرفته‌اند و این آقایان برآند تا با بر شمردن جنبه‌های مثبت سیر و سفر، مردم را بخود آورند و وادار

شهرک غرب ترانس مریمیر گلستان قدس

بندگی ایران و مدیریت کلیه خطوط هوایی داخلی و خارجی و نظارت بر آنها

شانی شهرک غرب، فاز یک، خیابان ایران زمین - مرکز تجاری گلستان

تلفن: ۸-۹۹۳۹۲ و ۸-۹۸۸۸۸ فاکس: ۸-۹۳۲۲۰

صنعت در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی کلان کشور در نظر گرفت و بدان اولویت بخشید. به شهادت آنچه که در پی دوران بعد از انقلاب با آن برخورد داشته‌ایم، تاکنون هیچ کار جدی و برنامه‌ریزی اساسی در این زمینه انجام نشده است. این مشکل نه به آن دلیل است که این صنعت نیز مانند دیگر زمینه‌ها بدلیل ضعف برنامه‌ریزی و مدیریت مورد بی‌توجهی قرار گرفته است که افزون بر آن به دلیل نگرش خاصی که نسبت به این پدیده وجود داشته، خود خواسته بدان پرداخته‌اند. این همان مطلبی است که می‌کشیم در این نوشته بدان بپردازیم.

تخریب زیر ساخت‌ها...

از دوران بعد از انقلاب و به ویژه بعد از دولت موقت گروهی از کارگزاران حکومت در برابر پدیده جهانگردی و بتدریج ایرانگردی به موضع‌گیری پرداختند و در عمل با این صنعت و پدیده فرهنگی-اجتماعی روز جهان به گونه یک «ضد ارزش» برخورد کردند. در جریان نخستین روزهای آشفته انقلاب، بیش از هر جایی واحدهای وابسته به جهانگردی آسیب دیدند و به اشغال درآمدند. در بیشتر شهرها تنها مهمانسرای شهر که نقش مهم در زندگی اجتماعی-فرهنگی شهرها داشتند به تسخیر کمیته‌ها درآمدند و در شهرهای بزرگتر هتل‌ها بوسیله گروه‌های دانشجویی و غیره اشغال شدند و بسیاری از هتل‌ها بوسیله نهادهائی چون بنیاد مستضعفان مصادره شدند و به ادامه کار بخش خدمات به نسبت ورزیده آنها پایان داده شد و کسانی که با القاب جهانگردی و پذیرائی و سیر و سفر آشنائی نداشتند بر کار هتل‌ها و آژانسها و اردوگاههای جهانگردی مسلط شدند. بسیاری از واحدهای مجهز پذیرایی که با سرمایه زیاد از کیسه ملت پدید آمده بود مورد غارت قرار گرفتند که از آن جمله می‌توان به مجموعه‌های جزیره کیش اشاره داشت. آری این سرآغاز سیاست ویرانگری بود که بر صنعت جهانگردی و ایرانگردی ایران حاکم گشت. به نظر گروهی از کارگزاران جدید، واژه جهانگردی و ایرانگردی برابر بود با فساد و پلیدی و عیاشی، از اینرو با تمامی توان به تخریب زیر ساخت‌های جهانگردی پرداختند و در برخی هتل‌ها حتی توالت‌های فرنگی را به ایرانی تبدیل کردند! جنگ ویرانگر هشت ساله یاری دهنده این جریان فکری بود و در عمل موجبات توقف فعالیت‌های جهانگردی را فراهم آورد و

وسيله‌ای به دست داد تا ایرانگردان را تیز در سفر به شهرهای مختلف و انجام استراحت‌های چند روزه از نظر روانی زیر فشار قرار دهند. با پایان گرفتن جنگ و فشار شدید اقتصادی، تصوّر چنین بود که تلاشی در خور در کار بازسازی اساسی تأسیسات جهانگردی و تنظیم برنامه‌های کلان در این باره به عمل خواهد آمد، باشد که با فعال شدن این صنعت،

خود را به سوی این جریان ببندد و یا آنکه شرایط دلخواه خود را به گونه تام و تمام بر همه مردم جهان تحمیل کند. ما هر یک روزی که دیرتر خود را آماده حضور فعال در پهنه این صنعت کنیم، با ضررهای بیشتری مواجه خواهیم شد و اقتصادمان لطمه بیشتری خواهد خورد. ما به شهادت آمار و ارقام بیش از ۲۲ سال زمان پیش رو نداریم تا منابعمی را جانشین نفت

تخت‌جمشید یکی از هزاران اثر تاریخی ایران است که می‌تواند در خدمت جلب جهانگردان قرار گیرد...

بخشی از بیکاران بدان جذب شوند و در عمده بخش‌های فقر زده کشور رونق نسبی پدیدار گردد. ولی در عمل چنین نگشت و تا به امروز هنوز روزنه امیدی، چنانکه باید، به چشم نمی‌خورد. هنوز با آنکه چندین سال از مصوبه مجلس دائر بر تخلیه هتل‌ها و مهمانسراها از سوی ارگانهای صاحب قدرت می‌گذرد، جایی تخلیه نشده و در اختیار وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی قرار نگرفته است. هنوز نگرش آغاز انقلاب ادامه دارد؛ با این تفاوت که در آن آغاز جمعی بدان باور داشتند و امروز جماعتی بدلیل نگرشهای جناحی و سودجویی پا بر آن تکیه می‌کنند.

در دنیای امروز چنانکه در بالا بدان اشاره رفت، صنعت جهانگردی می‌رود که حرف اول را در زمینه فعالیت‌های اقتصادی و درآمد‌های ارزی یزند. بنابراین بسان بسیاری دیگر از زمینه‌ها هیچ کشور و سرزمینی نمی‌تواند درهای

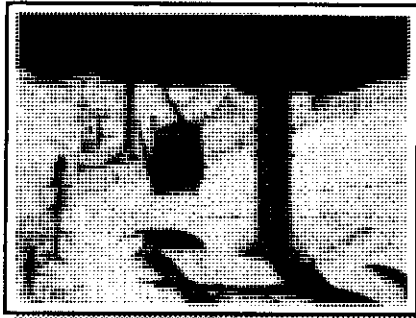
صادراتی خود بسازیم، زیرا که به اعتباری در سال ۱۳۹۸ میزان تولید ما فقط پاسخگوی نیازهای داخلی خواهد بود و نه صادرات. در میان منابع جانشین اگر آگاهانه برخورد کنیم صنعت جهانگردی با توجه به شرایط ویژه ایران حرف اول را می‌تواند بزند و اقتصاد این سرزمین را شکوفا بسازد. برای حرکت در جهت سامان دهی سیاست‌های مربوط به توسعه صنعت جهانگردی در ایران، ایجاد می‌کند تا چشم‌ها را باز کنیم و واقعیت‌ها را ببینیم و بدون وحشت از جوسازیهای معمول این هفده ساله، با قاطعیت برنامه‌ریزی کنیم و به عمل بپردازیم.

در گام نخست باید به روشنی با موضوع برخورد کرد و دانست که پدیده جهانگردی در بهترین شرایط و با سخت‌ترین شیوه‌های کنترلی، برخی جنبه‌های منفی خود را داشته و خواهد داشت. ولی این بدان معنی نیست که اگر

سرزمینی حتی بتواند درهایش را بسوی بیرون ببیند، می‌تواند از آن آسیب‌ها برکنار بماند. بررسی‌های علمی انجام شده درباره پدیده جهانگردی نشان داده است که فقط یکی از سیزده گونه انگیزه‌های جهانگردی بر جنبه‌های فسادآمیز استوار است. به عبارت دیگر اکثریت نزدیک به اتفاق جهانگردان به نیت عیاشی و رفتار غیراخلاقی به سرزمین‌های دیگر سفر نمی‌کنند. امروز در چهارگوشه جهان جزیره‌ها و شهرهای بندری و غیربندری بسیاری وجود دارد که تمامی شرایط و امکانات لازم برای لهو و لعب در آنها فراهم است. کدام دیوانه‌ایست که جزایر کارائیب، هاوایی، جزایر مالدیو، پاریس، لندن، هامبورگ، تایلند، استانبول، بیروت و بسیاری دیگر از شهرها را بگذارد و به نیت عیاشی راهی شهرهای ایران بشود. آخر شما چرا با واقعیت‌ها قهر می‌کنید و از سوی دیگر به شخصیت مردم با شرف و با اخلاق خود توهین روا می‌دارید که اگر پای جهانگرد باین سرزمین باز بشود با خودش فساد خواهد آورد و همه را آلوده خواهد کرد؟!

فرهنگ ملی ما به شهادت نوشته‌های تاریخی و سفرنامه‌ها، از چنان توانی برخوردار بوده است که در کمتر نوشته‌ای شاهد آنیم که به فساد چشم‌گیر در این سرزمین اشاره شده باشد. در برخورد آگاهانه با پدیده جهانگردی باید به این نکته مهم توجه داشت که همانطور که ما انتظار داریم تا جهانگردان به اصول اخلاقی و رفتاری معقول ما حرمت بگذارند و به آنچه که باور رایج جامعه ما مبیانت دارد دست نیازند، ما نیز باید بپذیریم که حق نداریم در تمامی زمینه‌ها الگوهای خودمان را به آنها تحمیل کنیم. ما اجازه نمی‌دهیم که زنهاى آنها با بدنهای نیمه عریان و لباسهای آنجنانی در کوی و برزن

حضور پیدا کنند، ولی چرا باید بخود حق بدهیم که جمعی از زنان اروپائی، ژاپنی و یا هر جای دیگر دنیا را که با گروه (تور) به بازدید از سرزمین ما می‌پردازند وادار سازیم چادر سر

ایران علاوه بر جاذبه‌های فرهنگی و تاریخی، دارای جاذبه‌های طبیعی و ورزشی متعددی هم هست که می‌تواند خارجیان دوستدار طبیعت و ورزش را به کشورمان جلب کند

کنند. آیا می‌خواهیم زنان سالمند مسیحی را به اسلام هدایت کنیم یا آنکه از اسیر گشتن مردان ایرانی به خم‌زلفان فلفل نمکی پیره زنان ژاپنی جلوگیری نماییم؟!

ما به چه دلیل باید برای نوع خوردن و نوشیدن آنها تعیین تکلیف کنیم. چرا نباید برای گذراندن دو سه شبی که در هتل بسر می‌برند، برنامه‌های متناسب موسیقی، نمایش و دیگر سرگرمی‌های سالم هنری را فراهم آوریم. آری مسئله اینست که باید بدانیم که اکثریت عظیم جهانگردان، مردمانی فاسد نیستند و نیت اساسی آنها از سفر به سرزمین کهنسالی چون ایران بیش از هر چیز آشنائی با فرهنگ و هنر این سرزمین و دیدار از آثار

باستانی و تاریخی، موزه‌ها و مناظر طبیعی و دیدنیهای مردم‌شناسی آنست و بس. آنها در برابر پولی که هزینه می‌کنند، گذشته از آشنائی با تاریخ و فرهنگ و آثار چشمگیر این سرزمین، از ملت صاحب فرهنگ ما انتظار دارند که رفتاری در خور و حساب شده و منطبق با معیارهای پذیرفته شده جهانی با یک جهانگرد بشود و بی‌جهت آنها را در جو فشار قرار ندهند.

خاطره‌ای از قبل از انقلاب

بی‌مناسبت نمی‌دانم خاطره‌ای را در پیوند با ضابطه‌پذیر بودن جهانگردان در اینجا بیان بدارم. در سالهای دهه چهل پس از بازگشت از اروپا شرایطی پیش آمد که توانستم «مرکز خدمات جهانگردی ایران» را پایه‌گذاری کنم. کوشش من و همکارانم در آن مرکز بر این بود تا برای پاسخگویی به صنعت جهانگردی نوپای ایران، نیروی انسانی کارآمدی را تربیت کنیم، از اینرو با برنامه‌ریزی‌های متکی بر شناخت امکانات و نیازها، در تهران و شهرهایی چون: اصفهان- شیراز- تبریز- مشهد- ساری- بابلسر کلاسهای مختلفی تشکیل دادیم که در آنها از پیشخدمت گرفته تا اطاقدار، مسئول پذیرش، حسابدار هتل، مدیر مهمانسرا، مدیر هتل و بالاخره راهنماهای منطقه‌ای و سراسری و کارشناس جهانگردی تربیت می‌شدند و افراد شاغل در این رشته‌ها نیز آموزش داده می‌شدند. بحث درباره فعالیت‌های گسترده آن مرکز و تأثیر آن در بهبود و گسترش این صنعت در آن سالها و بعد از آن نیاز به گفتاری مفصل و جداگانه دارد. فقط لازم می‌دانم اشاره کنم که عمده دست اندرکاران کوشا و صبوری که طی سالهای بعد از انقلاب با وجود همه برخوردهای نابه هنجار، پایمردی نشان دادند و هنوز در این

چرا تریز

آژانس بین‌المللی مسافرتی و گردشگری

اصفهان یکی از زیباترین شهرهای جهان است

باور نمی‌کنید؟ به شما ثابت خواهیم کرد هم اکنون تصمیم بگیرید برای تریزی از آژانسهای مسافرتی و ایرانگردی شهر خود ترتیب مسافرت خود و خانواده محترمتان را به اصفهان بدهید. آژانس مسافرتی پرستیژ اصفهان از لحظه ورود در خدمت شما خواهد بود و زیبایی‌های شهر خود را بیدریغ توسط نمایندگان ما به شما نشان خواهد داد تا ثابت شوب:

اصفهان یکی از زیباترین شهرهای دنیاست

اصفهان: خیابان سعادت آباد - (آزادگان) شماره ۷۰ - تلفن: ۶۱۶۱۵۷ - ۶۱۶۱۰۵ - ۰۳۱ - ۶۱۵۶۲۸ - ۰۳۱

راه گام بر می‌دارند، شاگردان آن دوره‌ها بوده‌اند. برای سامان دهی کار این کلاسها مجبور بودم که دست کم هر پانزده روز یکبار به یکی از این شهرها بروم و گذشته از سرکشی به نحوه انجام برنامه‌ها با انجام سخنرانی در زمینه‌های

**باید بدانیم که نهی
اساسی اکثریت
جهانگردان از سفر به
ایران آشنائی با
فرهنگ و هنر این
سرزمین و دیدن آثار
باستانی، طبیعی و...
است.**

نیست و این افراد مشغول عبادت نیستند، چرا اجازه می‌دهید این افراد با این ریخت و قیافه در اینجا شلنگ و تخته بیاندازند. گفت می‌فرمائید چه کنیم؟ گفتم دستور بدهید چند روپوش بدوزند و در نگهبانی مسجد قرار بدهند و اگر افرادی با سر و وضع نامناسب با محیط مسجد خواستند وارد آن شوند. روپوش‌های مزبور را بپوشند. من در ترکیه در بازدید از چند مسجد در شهر استانبول، نظیر این روپوش‌ها را که مانند بارانی با کلاه بود دیده بودم و به نظرم رسید کار مناسبی است. در آن روز بسوی گروه بازدیدکنندگان رفتم و با سرپرست «تور» به صحبت پرداختم. گفتم اگر اشتباه نکنم، به یاد دارم که در کلیسای تتردام در پاریس نیز، شما خانمها را مجبور می‌کنید که روسری داشته باشند و لباسشان ناجور نباشد، چگونه است که در اینجا چنین امری را رعایت نمی‌کنید. بشدت ناراحت شد و گفت مگر ما چه کرده‌ایم. آن دو جوان را به او نشان دادم. با پوزش خواهی بسیار بسویشان رفت و هر دو را از مسجد بیرون برد و بعد از چند دقیقه در حالیکه هر یک شلواری

بلند و بلوزی مناسب دربر داشتند به مسجد آمدند.

جالب این که هم دختر و هم پسر به نزد آمدند و از وضع سر و لباس قبلی خود پوزش خواستند.

ملاحظه می‌کنید که با برخورد درست می‌توان نتیجه مطلوب بدست آورد. هم ضوابط معقول را رعایت کرد و هم جهانگردان را آزرده نساخت و آنها را با خاطره‌ای خوش روانه سرزمین‌هایشان گردانید.

آری نخستین گام اساسی در کار توسعه صنعت جهانگردی تغییر در نگرش منفی دست‌اندرکاران نسبت به این پدیده فراگیر فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی دنیای امروز است. اگر خواستار توسعه این صنعت و

بهره‌مندی از منافع سرشار آن هستیم و می‌خواهیم تا عقب افتادگی‌های فراوان را با گامهای بلند و مطمئن جبران کنیم، باید باورمان باشد که پدیده جهانگردی منطق خودش را دارد؛ فردی که از جیبش پول خرج می‌کند و می‌خواهد به سیر و سفر بپردازد، به کسی اجازه نخواهد داد تا آزادیهای معقول و متعارف او را محدود بسازد. اکثریت عظیم جهانگردان به خوبی مرز میان ولنگاری و برخورداری از آزادیهای معقول و مؤچه را می‌شناسند و نیازی به آن نیست تا بسان بچه‌های مهدکودک بر آنها مراقب و مأمور گمارد.

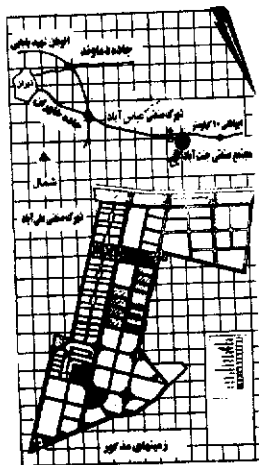
اگر قرار شد روزی صنعت مهم جهانگردی در این کشور جدی گرفته شود، خواهم کوشید تا آگاهی‌ها و تجربه‌هایی را که اندوخته‌ام در اختیار قرار دهم. این صنعت از چنان ظرافت‌ها و ریزه‌کاریهایی برخوردار است که باید بر آنها آگاه بود و با نکته سنجی بکار بست.

زیرنویس:

۱- مجله گزارش، شماره ۷۸، ص ۷۶ و ۷۷.
۲- همان، شماره ۷۹، ص ۷۷.

بای اطلاع صاحبان منابع

بر اساس مجوز ۲/۱۰۰۱/س در نقطه آزاد صنعتی جنت آباد واقع در ۴۴ کیلومتری جاده خاوران (مرز استان تهران و سمنان) جنب شهرک صنعتی علی آباد، قطعات زمین ۱۳۰۰ و ۱۵۰۰ متری خود را با مزایای به شرح زیر به فروش می‌رساند.

- ۱- دارای اسناد تکمیلی ثبتی
- ۲- سند سکوله دار، آماده محضر
- ۳- انجام کلیه امور مربوط به آب و برق و بخارات و ...
- ۴- رعایت اصول و ضوابط شهرسازی و معماری
- ۵- مجوز ساخت و نقشه
- ۶- به صورت نقد و اقساط

لذ کلیه مستقاضیان محترم درخواست می‌شود برای اطلاعات بیشتر با شماره

تلفن ۵۷۲۰۴۷۰ و ۷۵۲۰۴۲۰ فکس ۷۵۲۷۴۳۹ تماس حاصل فرمایند.

محمد نعیمی پور صنایع فرم چوب